

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Ukrainaa koskevien väliaikaisten yksipuolisten kauppatoimenpiteiden käyttöönotosta, joilla poistetaan väliaikaisesti assosiaatiosopimuksen mukaiset tuontitullit sekä Ukrainaista peräisen olevan teräksen polkumyynti- ja suojatoimitullit; määrääjäksi annetun asetuksen jatko vuodella eteenpäin

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio antoi 23.2.2023 Euroopan parlamentille ja neuvostolle ehdotuksen Ukrainalle kesäkuussa 2022 myönnettyjen EU:n yksipuolisten, määräaikaisten tullietuuksien jatkamisesta 6.6.2023 vuodella eteenpäin.

Komission ehdotusta on käsitelty neuvoston kauppapoliittisen komitean kokouksissa maalis-huhtikuun 2023 aikana.

Komission ehdotusta käsiteltiin Coreper II -kokouksessa 19.4. ja 28.4. Ehdotuksen lähettämisestä Euroopan parlamentille päätettiin 28.4. sen alkuperäisessä muodossa.

Euroopan parlamentin kansainvälisen kaupan valiokunta INTA hyväksyi komission alkuperäisen ehdotuksen ilman muutoksia 27.4. Ehdotuksesta äänestetään Euroopan parlamentin täysistunnossa 8.-11.5.

Euroopan parlamentin käsittelyn jälkeen neuvosto tekee päätöksen ehdotuksen hyväksymisestä määräenemmistöllä toukokuun lopulla, todennäköisesti ulkoasiainneuvostossa (kauppa) 25.5.2023.

Suomen kanta

Suomi tukee määräaikaisten kauppaetuuksien myöntämisen jatkamista komission ehdotuksen mukaisesti. Kauppaetuuksien myöntämisellä poistetaan assosiaatiosopimuksen mukaiset tullit Ukrainan EU:iin suuntautuvalta vienniltä maataloustuotteissa. Etuudet ovat voimassa yhden vuoden päätöksen hyväksymisestä. Kauppaetuuksien myöntämisellä autetaan sodan runtelemaa Ukrainaa vakauttamaan paremmin talouttaan.

Suomi korostaa, että EU:n vahvaa poliittista, taloudellista ja sotilaallista tukea Ukrainalle sekä humanitaarista apua Ukrainaan tulee jatkaa ja lisätä. Kauppapoliittinen tuki täydentää Suomen Ukrainalle myöntämää kehitysyhteistyötukea, materiaalitukea ja puolustusmateriaalitukea sekä Ukrainaan annettua humanitaarista apua.

Suomi tuomitsee jyrkästi Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan, joka on räikeä kansainvälisen oikeuden loukkaus. Suomi tukee vankasti Ukrainan itsenäisyyttä, suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta. Suomi vastaa Venäjän toimiin osana Euroopan unionia.

Pääasiallinen sisältö

Euroopan komissio antoi 23.2.2023 Euroopan unionin neuvostolle ja Euroopan parlamentille ehdotuksen Ukrainalle 5.6.2022 myönnettyjen EU:n yksipuolisten, määräaikaisten tullietuuksien jatkamisesta vuodella eteenpäin 6.6.2023 alkaen. Etuuksilla poistetaan assosiaatiosopimuksen mukaiset tuontitullit ukrainalaisilta maataloustuotteilta.

Tullien poisto toteutetaan EU:n ja Ukrainan väliseen assosiaatiosopimukseen kuuluvan vapaakauppasopimuksen (DCFTA) puitteissa. DCFTA:n mukaisesti teollisuustuotteiden tuontitullit putosivat seitsemän vuoden siirtymäajan päätyttyä nollaan kaikilta osin 1.1.2023, joten teollisuustuotteita ei ole ehdotuksessa huomioitu.

Maataloustuotteiden osalta ehdotetaan jatkettavaksi 5.6.2022 vuoden määräajaksi annettua päätöstä tuontitullien soveltamatta jättämisestä. Voimassa olevalla päätöksellä on keskeytetty kaikkien asetettujen maataloustuotteita koskevien tullikiintiöiden soveltaminen ja sallimalla kiintiöiden puitteissa olevien tuotteiden tullivapaa tuonti. Myös hedelmiä koskevan tulohintajärjestelmän (Entry Price System, EPS) soveltamista ehdotetaan jatkettavaksi määräajaksi.

Polkumyyntitullien ja kaupan suojatoimien osalta ehdotetaan niin ikään jatkettavaksi aiempaa päätöstä vuodella eteenpäin. Polkumyyntitulleja Ukrainan osalta ei kerätä asetuksen voimassa ollessa (asetus 2016/1036, polkumyynnillä muista kuin Euroopan unionin jäsenvaltioista tapahtuvalta tuonnilta suojautumisesta). Myös voimassa olevia suojatoimia ei sovelleta Ukrainasta peräisin oleviin tuotteisiin (asetus 2015/478, tuontiin sovellettavasta yhteisestä järjestelmästä).

Asetuksen ehdotetaan olevan voimassa yhden vuoden, 5.6.2024 saakka. Asetukseen on sisällytetty suojalausekkeet, jotka mahdollistavat EU:n yksipuolisten kauppasuojien keskeyttämisen, mikäli tullien poistaminen aiheuttaa vakavia vaikeuksia unionin vastaavien tai suoraan kilpailevien tuotteiden valmistajille. Uuden päivitetyn asetusehdotuksen mukaan komissio valvoo jatkossa säännöllisesti kauppavirtoja ja niiden mahdollisia häiriöitä ja raportoi niistä jäsenmaille. Tällä on haluttu vastata joidenkin jäsenmaiden huoliin Ukrainan lisääntyneestä maataloustuotteiden tuonnista EU:iin. Osa jäsenmaista on todennut ukrainalaisten maataloustuotteiden aiheuttaneen häiriöitä markkinoillaan ja asettanut Ukrainalle kansallisia tuontikieltoja.

Komissio on etsinyt ratkaisuja markkinahäiriöihin puuttumiseksi suoraan kyseisten maiden kanssa eri EU-politiikan keinoin. Komissio ja kyseiset maat löysivät ratkaisun tilanteeseen huhtikuun lopussa. Komissio tulee hyödyntämään voimassaolevan asetuksen mukaisia suojalausekkeitä markkinahäiriöitä aiheuttaneiden maataloustuotteiden kaupan rajoittamiseksi (vehnä, maissi, rapsi, auringonkukansiemen). Näitä neljää tuotetta voidaan viedä markkinahäiriöistä kärsivien jäsenmaiden läpi, mutta tuotteet eivät jää niiden markkinoille. Toimilla pyritään lieventämään logistisia pullonkauloja viidessä maassa (Romania, Bulgaria, Unkari, Puola, Slovakia). Toimet astuivat voimaan 2. toukokuuta. Lisäksi kyseiset jäsenmaat saavat taloudellista tukea, ja kuljetusväyliä (nk. solidaarisuuskaistat) vahvistetaan. Näiden tukitoimien seurauksena maat ovat sitoutuneet poistamaan Ukrainasta peräisin oleville tuotteille asetetut kansalliset tuontikieltonsa, jotka Euroopan komissio on todennut laittomiksi.

Venäjän laajamittainen hyökkäys Ukrainaan alkoi 24.2.2022. Venäjän hyökkäyssota rikkoo räikeästi kansainvälistä oikeutta ja Ukrainan suvereniteettia.

Sodan monia vaikutuksia Ukrainan talouteen on vaikeaa laskea tarkasti, sillä normaalia tilastotietoa ei ole saatavilla. Vuoden 2022 aikana Ukrainan BKT laski 29 %. Sota on aiheuttanut huomattavia tuhoja. Maaliskuussa 2023 julkaistun Maailmanpankin, Euroopan komission ja Ukrainan hallituksen arvion mukaan sodan suorien tuhojen kustannukset ovat 135 miljardia US dollaria ja jälleenrakennuksen kustannukset pidemmällä aikavälillä ovat yli 400 miljardia US dollaria.

Euroopan unionin ja jäsenmaiden yhteenlaskettu tuki Ukrainaan on 68 miljardia euroa. Summasta EU-instituutioiden osuus on noin 30 miljardia euroa sisältäen mm. 25,2 miljardia euroa makrotaloudellista hätäapua. EU on tukenut Ukrainaa myös mm. humanitaarisen avun, EIP:n lainoituksen, budjettituen, ulkosuhderahoituksen NDICI-välineen ja EU:n pelastuspalvelumekanismin kautta. Eurooppa-neuvosto päätti 10.-11.3.2022 kokouksessa perustaa Ukrainan solidaarisuusrahaston.

EU:n perustamien solidaarisuuskaistojen (Ukraine Solidarity Lanes) kautta tuodaan maa- ja sisävesikuljetuksina Ukrainasta Eurooppaan viljaa ja muita maataloustuotteita. Tavoitteena on saada Ukrainan varastoissa oleva vilja maailmanmarkkinoille. EU:n mukaan aloitteen kautta on viety jo noin 29 miljoonaa tonnia viljaa ja elintarvikkeita eli noin puolet Venäjän hyökkäyssodan alkamisen jälkeen Ukrainasta viedystä viljasta ja elintarvikkeista.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa vastuuvaliokuntana toimii kansainvälisen kaupan valiokunta INTA.

INTA hyväksyi komission alkuperäisen ehdotuksen ilman muutoksia 27.4. Ehdotuksesta on määrä äänestää Euroopan parlamentin täysistunnossa 8.-11.5.

Kansallinen valmistelu

Asiaa on käsitelty kauppapoliittisessa jaostossa kevään 2023 aikana.

E-jatkokirjettä on käsitelty ulkosuhdejaoston ja kauppapoliittisen jaoston kirjallisessa menettelyssä 5.-8.5.2023

Eduskuntakäsittely

Eduskunnalle on toimitettu valtioneuvoston kirjelmä E 64/2022 vp (17.5.2022). Kirjelmä ei aiheuttanut toimenpiteitä.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Ehdotus, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus, Euroopan unionin ja Euroopan atomienergiayhteisön ja niiden jäsenvaltioiden sekä Ukrainan välisen assosiaatiosopimuksen mukaisesti ukrainalaisiin tuotteisiin sovellettavia kaupan myönnytyksiä täydentävästä kaupan väliaikaisesta vapauttamisesta.

COM(2023)106 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Iris Hiltunen, iris.hiltunen@formin.fi, puh. 0295 350 426

Sara Ohls, sara.ohls@formin.fi, puh. 0295 351 130

Joonas Heiskanen, joonas.heiskanen@formin.fi, puh. 0295 350 535

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

SEUT (sopimus Euroopan unionin toiminnasta) 207(2) artikla (päätöksenteko määräenemmistöllä)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Asetus kuuluu kauppapolitiikan alaan ja siten unionin yksinomaiseen toimivaltaan.

Valtioneuvoston arvion mukaan asetus ei sisällä Ahvenanmaan toimivaltaan kuuluvia kysymyksiä.

Taloudelliset vaikutukset

Euroopan komissio ei ole tehnyt vaikuttavuusarviota.

2.2.2023 komissio esitteli EU:n yksipuolisia kauppatoimia koskevan taloudellisen analyysinsä, jonka perusteella kauppatoimien myötä ei ole havaittu merkittäviä markkinahäiriöitä EU:n alueella. Toimilla on ollut se vaikutus, jota toivottiinkin, eli Ukrainan viennin tukeminen.

Etuudet täydentävät EU:n Ukrainalle antamia tukitoimia. EU on Ukrainan tärkein vientimarkkina.

Komissio on arvioinut, että vuoden 2021 tuontilukujen pohjalta, EU menettää ehdotetulla päätöksellä tullituloja vuodessa 31 miljoonalla eurolla. Polkumyyntitullien osalta menetykset ovat arviolta 15 miljoonaa euroa. Komissio arvioi kuitenkin lukujen jäävän merkittävästi pienemmiksi johtuen sodan vaikutuksista Ukrainan vientiin.

Maataloustuotteiden tuonti Ukrainasta Suomeen on ollut suhteellisen vähäistä, vuonna 2022 tuonnin arvo oli noin 9,6 miljoonaa euroa. Keskeisimmät tuontituotteet olivat öljysiemenet, hedelmät, juomat ja liha.